

справедливості як «соціально-етичної та морально-правової категорії, одного основних принципів права. (...) Позначає наявність у соціальному світі прав, засад і виражає їх правильність, імперативність і необхідність. (...) Виступає визначальною ознакою і невід'ємним механізмом регулювання людських відносин, пов'язаних з пануванням, підпорядкуванням, підтриманням взаємоповаги між людьми, необхідністю гармонізації різних, у т. ч. протилежних (конкуруючих) інтересів» [9, с.604-605]. З точки зору гносеологічного підходу справедливість є відображенням суспільного відношення, у якому виражається порівняння належного в людській життєдіяльності і наявного, тобто, того, що є в дійсності, виступає як критерій правомірності або неправомірності всіх інших претендувань на роль і місце справедливості в просторі принципу правової рівності і права як регулятора та необхідної форми суспільних відносин вільних суб'єктів. [10, с. 74]

Підсумовуючи, зазначимо, що, окрім зазначених, існують також інші підходи до розуміння справедливості, однак всі вони базуються на врахуванні морального, психологічного, соціального, етичного, юридичного аспекту даного поняття.

Список використаних джерел:

1. Платон. Гиппий меньший. Определения // Диалоги. – М.: Мысль, 1986. – 605 с.
2. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70000 слов / С.И. Ожегов; под ред. Н.Ю. Шведовой. – М.: Рус. яз., 1991. – 921 с.
3. Муздыбаев К. Идея справедливости/К. Муздыбаев//Социол. исследован.-1992.- № 11.- С.94-101.
4. Тофтул М.Г. Сучасний словник з етики: Словник.- Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014.- 418 с.
5. О.Хёффе. Политика, право, справедливость. Основоположения критической философии права и государства / Перевод Вл.С.Малахова при участии Е.В.Малаховой. - М.: Гнозис, 1994. - 319 с.
6. Сіверс З.Ф. Уявлення про справедливість як складова політико-правової свідомості особистості/ З.Ф. Сіверс// Юридична психологія, 2015. - № 1. – С. 32-42.
7. Тобота Ю. А. Поняття та критерії "справедливого судового розгляду" у рішеннях європейського суду з прав людини / Ю. А. Тобота // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. - 2013. - № 1086, вип. 2. - С. 65-68. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2013_1086_2_13.
8. Шишко В.В. Справедливість як основна цінність, що забезпечує дотримання прав і свобод людини <http://radnuk.info/statti/249-tioriua-gov/15170-2011-01-21-09-22-16.html>
9. Справедливість / В. М. Тертишник, В. П. Горбатенко// Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. - Київ: "Укр. енцикл.", 2003. – Т. 5. – С. 604-605.
10. Донченко О. П. Аксиологічний зміст категорії свободи у праві: взаємозв'язок принципів свободи, рівності й справедливості / О. П. Донченко // Актуальні проблеми держави і права. - 2008. - Вип. 40. - С. 69-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2008_40_13

**Завідувач кафедри теорії держави
та права НАВС к.ю.н., доцент**

Завальний Андрій Миколайович

«НОРМОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ» І «НОРМОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС» ЮРИДИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ, ЩО ОБГРУНТОВУЮТЬ ТИПОВУ МОДЕЛЬ НОРМОТВОРЧОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сучасний розвиток української держави та розбудова інститутів громадянського суспільства неможливі без подальшого удосконалення національної правової системи. Особливої актуальності набувають питання дослідження нормотворчості органів державної влади та місцевого самоврядування. Належного обґрунтування потребує вирішення питання співвідношення понять

«нормотворчий процес» і «нормотворча діяльність», що в подальшому надасть можливість їх однозначного тлумачення та застосування у нормотворчості органів державної влади та місцевого самоврядування.

Щоб глибше зрозуміти сутність наведених юридичних конструкцій необхідно з'ясувати, що їх об'єднує. Останнє повинно стати тією основою, на якій можна будувати подальший хід міркувань.

Так зокрема, спільним для юридичних конструкцій «нормотворча діяльність» та «нормотворчий процес» є сфера в якій вони існують, а саме нормотворчість. В умовах демократичної, соціально-правової держави юридичне нормотворення розглядається як діяльність компетентних державних органів та уповноважених державою громадських об'єднань, трудових колективів або (у передбачених законом випадках) усього народу чи його територіальних спільнот щодо встановлення, зміни чи скасування юридичних норм. Окремими різновидами нормотворчості є правотворчість та законотворчість.

В той же час етимологічну різницю між словами «діяльність» та «процес» можна простежити звернувшись до Великого тлумачного словника сучасної української мови. Відповідно до останнього: *діяльність* – 1. застосування своєї праці до чого-небудь; 2. функціонування, діяння органів живого організму; 3. виявлення сили, енергії чого-небудь, а *процес* – 1. послідовна зміна станів або явищ, яка відбувається закономірним порядком; хід розвитку чого-небудь; 2. активний розвиток хвороби; 3. розгляд судової справи; сама судова справа. Таким чином, етимологічний аналіз дозволяє засвідчити, що вживання слова «діяльність» обов'язково буде мати нашарування властивостей характерних суб'єкту діяльності, а вживання слова «процес» акцентуватиме увагу на динамічності стану або ходу розвитку явища, тому відповідні властивості слів необхідно враховувати в подальшому при їх використанні.

Аналіз же правової літератури дозволяє констатувати плюралізм наукових підходів до опису юридичних конструкцій «нормотворчий процес» та «нормотворча діяльність», а також наявність юридичних конструкцій вищого рівня понятійного ряду, зокрема таких як «правотворчий процес» та «правова діяльність».

І.Д. Шутак визначає правотворчий процес, як порядок здійснення юридично значущих дій, що процесуально оформлені, юридично опосередковані і мають офіційний характер, з підготовки, прийняття й опублікування нормативно-правового акту.

О.Ф. Скакун вважає, що правотворчий процес – система взаємозалежних процедур (стадій) при ухваленні, зміні як законів, так і підзаконних актів.

С.Д. Гусарев під правовою діяльністю розуміє один із видів соціальної діяльності, що здійснюється суб'єктами права з використанням правових засобів та з метою отримання правового результату, внаслідок чого відбувається створення права, його розвиток та реалізація в процесі функціонування суспільних відносин.

Найбільш розповсюдженим визначенням нормотворчого процесу є наступне – це спеціальна організаційно-юридична діяльність уповноважених суб'єктів, яка становить систему регламентованих взаємозалежних процедур – самостійних, логічно завершених стадій і організаційно-технічних дій з ініціювання, підготовки, розроблення, розгляду та прийняття (видання) нормативно-правового акта (закону). А це в свою чергу дозволяє констатувати, що «правотворчий процес» та «нормотворчий процес» науковці використовують як синоніми, а якщо і ведуть дискусії про їх розмежування то його підґрунтям є тип праворозуміння або юридичний позитивізм або юснатуралізм.

Юридична нормотворча діяльність – це особлива форма діяльності органів держави та інших компетентних суб'єктів нормотворчості з підготовки, розробки, прийняття загальнообов'язкових юридичних актів та введення їх в дію, яка заснована на пізнанні соціальних потреб та інтересів суспільства.

Аналізуючи конструкцію «нормотворчої діяльності», на нашу думку, слід звернутися до більш загального поняття, а саме «юридична діяльність». Структуру «юридичної діяльності» С.Д. Гусарев характеризує за допомогою теоретичної моделі, яка складається із елементів змісту та форми. Адже це виправдано тому, що всяка людська активність спостерігається лише у випадку

свого зовнішнього прояву та може існувати, як самостійне явище лише у визначеній системі зв'язків, тобто у певній сфері соціальних відносин. Відповідно, елементами змісту як «юридичної діяльності» так і «нормотворчої діяльності» виступатимуть її об'єкти, суб'єкти, юридичні дії та операції, засоби та способи їх здійснення, прийняті рішення та результати дій. Формою ж здійснення «нормотворчої діяльності» слід вважати правові відносини.

При такій характеристиці конструкції «нормотворчої діяльності» використовується структурно-функціональний підхід. Який дозволяє не тільки виокремити елементний склад, але й охарактеризувати функціональну роль кожного із елементів у визначеній структурі. Саме цим структурно-функціональна характеристика «нормотворчої діяльності» відрізняється від функціонального аналізу «нормотворчого процесу», в якому вказується на зовнішні зв'язки, напрями та форми впливу на інші явища, на роль у зовнішньому середовищі. А це в свою чергу і буде тим лакмусовим папірцем, що дозволить зрозуміти сутність розбіжностей між «нормотворчою діяльністю» та «нормотворчим процесом».

Здобувач кафедри кримінального права НАВС

Задніченко Сергій Іванович

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ ПРИЙНЯТТЯ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

До корупції може бути схильна будь-яка людина, що володіє дискреційною владою — владою над розподілом якихось ресурсів, що не належать йому, на свій розсуд (чиновник, депутат, суддя).

І тому, суб'єктом злочину прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою виступає службова особа. *Службові особи* – це особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників в владі чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, якими особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом. *Організаційно - розпорядчі обов'язки* - це обов'язки по здійсненню керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форми власності. У той же час під *адміністративно-господарськими обов'язками* розуміються обов'язки по управлінню або розпорядженню державним, колективним чи приватним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації забезпечення контролю за цими операціями тощо). Такі повноваження в тому чи іншому обсязі є у начальників планово-господарських, постачальних, фінансових відділів і служб.

Службовими особами, які займають відповідальне становище, у ст. 368 цього Кодексу є особи, зазначені у п. 1 примітки до статті 364 цього Кодексу, посади яких згідно із ст. 6 Закону України «Про державну службу» належать до категорії «Б», судді, прокурори і слідчі, а також інші, крім зазначених у пункті 3 примітки до цієї статті, керівники і заступники керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів та одиниць.

Від визначення поняття «службова особа», яке дано у п. 1 примітки до ст. 364 КК, слід відрізнити його визначення, наведене у ч. 3 ст. 18 КК. Відмінність між ними полягає в тому, що: а) у першому з них згадується про державні чи комунальні підприємства, установи чи організації, тоді як у другому такого обмеження немає; б) перше визначення стосується вузького і вичерпного кола злочинів, а саме тих, що передбачені статтями 364, 368, 368², 369 КК, тоді як друге поширюється на решту злочинів, передбачених статтями чинного КК (у тому числі низкою статей